

**Open normen
voor de ontwikkeling van een gebiedsvisie
voor het Energiepark en omgeving
in Leiden**

door
Rutger Engelhard
Burgerinitiatief Nieuw Leids Bolwerk

Leiden
28 april 2019

1. Inleiding

De Gemeente Leiden ontwikkelt een gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving*. Gemeentelijke gebiedsvisies zijn in het algemeen moeilijk te beoordelen door bewoners. Veel hangt immers af van de interpretatie van de resultaten van voorafgaande participatietrajecten, de weging van de inbreng van bewoners en die van verschillende stadspartners en de politieke instructies die de opstellers van de gebiedsvisie hebben meegekregen. Maar het is ook moeilijk omdat het bewoners veelal ontbreekt aan een eigen interpretatie van de resultaten van participatiebijeenkomsten en een zelf opgesteld raamwerk van *open normen* (of basisvoorwaarden) die zij belangrijk vinden en waaraan in hun mening de gebiedsvisie tenminste zal moeten voldoen.

Het burgerinitiatief Nieuw Leids Bolwerk heeft de uitkomsten van het gemeentelijk participatietraject ter voorbereiding van het ontwikkelen van een gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving* geanalyseerd. Op basis van deze analyse heeft het burgerinitiatief een raamwerk van *open normen* opgesteld om straks, als de Gemeente haar gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving* heeft gepresenteerd deze te kunnen toetsen: heeft de Gemeente voldoende rekening gehouden met de wensen, ideeën en zorgen die bewoners naar voren hebben gebracht? Deze *open normen* heeft het burgerinitiatief in de vorm van een online consultatie voorgelegd aan 335 bewoners rond het Energiepark. Van hen hebben 70 bewoners (21%) het consultatieformulier ingevuld en teruggestuurd. Gemiddeld hebben zij 15:45 minuten aan het invullen het formulier besteed.

In deze notitie rapporteert het Nieuw Leids Bolwerk over de *open normen* die het heeft geformuleerd en over de uitkomst van de online consultatie. Het rapport bestaat uit twee delen. Deel 1 is een samenvatting van de *open normen* en resultaten van online consultatie: wat vinden de bewoners belangrijk en willen ze terugzien in de gemeentelijke gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving*. Deel 2 bevat een korte verantwoording van de gevolgde methodiek van dit onderzoek en een gedetailleerde analyse van de responses op elk van de *open normen* die het burgerinitiatief aan de bewoners heeft voorgelegd.

Deel 1: Wat bewoners willen terugzien in de gemeentelijke gebiedsvisie

In de onderstaande compilatie van de *open normen* is aangegeven hoe belangrijk de bewoners die hebben deelgenomen aan de online consultatie elk van de *open normen* vinden en willen terugzien in de gemeentelijke gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving*. De percentages in de tekst geven aan hoeveel van de respondenten de eraan voorafgaande *open norm* heel erg belangrijk of belangrijk vinden. Waar in de onderstaande samenvatting 'bewoners staat worden de deelnemers aan de online consultatie bedoeld.

Een groot nieuw stadspark

Veruit het belangrijkste dat de bewoners in de gemeentelijke gebiedsvisie willen terugzien is de samenvoeging van het Energiepark, het Ambachtspark, het Huigpark en het Marepark tot één groot stadspark (zoals het Plantsoen in het zuidelijk deel van de binnenstad) (94%). Daarom zal niet getornd mogen worden aan de huidige 'groenbestemming' van het Energiepark en het Ambachtsplein ten noorden van de doorgetrokken historische lijn van de 3de Binnenvestgracht (85%). Bewoners vinden het belangrijk dat de biodiversiteit in het park wordt vergroot en fauna en flora worden beschermd (85%). Zij pleiten verder dat verharding van de ondergrond in dit nieuwe stadspark tot een minimum beperkt wordt om het waterbergend vermogen van het gebied te maximaliseren (85%).

Een buurt om te wonen, werken en leren

De bewoners vinden het belangrijk dat het gebied ten zuiden van de historisch lijn van de 3de Binnenvestgracht in de gebiedsvisie wordt ingericht voor 'wonen, werken, leren' (86%). Zij wensen dat woningen en appartementen worden ontwikkeld in harmonie met de stadsnatuur in het Energiepark, Ambachtsplein en Huigpark (85%) en dat het historisch stadsgezicht niet zal worden aangetast, bijvoorbeeld door hoogbouw (83%).

De bewoners vinden het verder belangrijk dat de nieuwe woonbuurt ruimte gaat bieden aan diverse doelgroepen en leef- en woonvormen. Hierbij moeten drie doelgroepen voorrang krijgen: *Leidse starters*, *Leidse 55-plussers* die willen verhuizen naar een kleinere woning, en *Leidenaren* die teveel verdienen voor een sociale huurwoning maar onvoldoende financiële armslag hebben om op de huidige woningmarkt een woning te kopen (80%). In de nieuw buurt zal ruimtelijke concentratie van één doelgroep of woningcategorie moeten worden vermeden (85%).

De bewoner streven naar een wijk waar bewoners elkaar kennen en steunen (75%), maar zij willen geen sociale controle, je moet wel je eigen gang kunnen gaan. Of zoals een bewoner aantekende: ik ben niet vanuit een dorp naar de stad gekomen om in mijn wijk iedereen te kennen.

Een gezonde wijk

De bewoners staat heel duidelijk een gezonde wijk voor ogen waar kinderen (van 0-100 jaar) buiten spelen, zowel in het park als op straat (93%). De wijk moet gezond bewegen gaan bevorderen: lopen en fietsen wordt aangemoedigd, terwijl het bezit van auto's juist ontmoedigd wordt (87%). Economisch activiteiten, inclusief cultuur en horeca, mogen niet leiden tot geluidsniveaus die de wettelijke geluidslimieten te boven gaan, zowel in de wijk als ook in de omliggende woonbuurten (92%).

Stedelijke ontwikkeling

De bewoners vinden het belangrijk dat het groene karakter van het *Energiepark en omgeving* (inclusief de nieuwe woonwijk) wordt versterkt (85%) en dat het Beeldkwaliteitsplan voor het Singelpark de ontwikkeling van het 'groen' gaat bepalen (85%). De nieuwe wijk moet klimaat-adaptief worden (92%) en de gebiedsontwikkeling zelf op klimaat – en energie-neutraal plaats wijze plaatsvinden (85%).

De bewoners vinden het minder belangrijk dat er een verbinding wordt gelegd tussen het stedenbouwkundige ontwerp van Nieuw Leyden en dat van de nieuwe woonbuurt in het plangebied (58%). Ook het bouwen van huizen en appartementen op basis van particulier of collectief opdrachtgeversschap wordt minder belangrijk gevonden (63%).

De Binnenvest

De bewoners vinden dat De Binnenvest en de mensen die er worden opgevangen een prettig thuis hebben in de wijk (83%). Minder belangrijk is of het centrale opvangcentrum voor daklozen 'De Binnenvest' gevestigd blijft in het gebouw van de Nieuwe Energie of naar een andere plek in de nieuwe wijk gaat verhuizen (58%). Wel belangrijk is dat de ingang van De Binnenvest in de buurt van het politiebureau blijft, dit in verband met de handhaving van de sociale veiligheid in de omliggende buurten.

Voorzieningen

De bewoners zijn van mening dat voorzieningen zoals scholen, buurtwinkels en sociale voorzieningen in het *Energiepark en omgeving* de leefbaarheid van de wijk en de omliggende woonbuurten ten goede zullen komen (86%). Iets minder belangrijk vinden zij dat er in de nieuw wijk zorgvoorzieningen voor bewoners en die van omliggende woonbuurten komen (58%).

Evenementen, cultuur en horeca

Over evenementen in het Energiepark zijn de deelnemers van de online consultaties duidelijk: het Energiepark krijgt in de gebiedsvisie geen bestemming van een evenementenlocatie (74%) en culturele activiteiten en horeca dienen altijd ondergeschikt en ondersteunend te zijn aan de woon- en parkfuncties van de wijk (74%). De angst voor de komst van het kleine broertje van de Amsterdamse Westergasfabriek leeft nog steeds onder de bewoners. Culturele activiteiten dienen klein van opzet te zijn. Een dichtersfestival, klassiek parkconcert (met onversterkte muziek), kinderspelen, beelden tentoonstelling moeten kunnen. Een theehuis of café ook.

Voor de bewoners is het verder belangrijk dat economisch baten uit culturele, horeca en andere activiteiten ten goede komen aan Leiden en niet weg vloeien naar elders (74%). Maar helemaal uitsluiten willen zij ondernemers van buiten Leiden ook weer niet: sluit de ketens uit, maar goede kleinere ondernemers uit andere gemeenten moeten welkom zijn.

Bereikbaarheid en parkeren

De bewoners vinden het belangrijk dat de wijk en elk afzonderlijk te realiseren project daarbinnen een innovatief mobiliteitsprogramma kent, waarbij autogebruik en/of bezit wordt gereduceerd (84%). En verder, mobiliteitsprogramma's voor de nieuwe wijk mogen niet leiden tot parkeeroverlast in de omliggende wijken. Auto's moeten, als het aan de bewoners ligt, in de wijk uit het zicht worden geparkeerd (81%). Verder is van belang dat economische activiteiten in de nieuwe wijk, inclusief cultuur en horeca, niet mogen leiden tot parkeeroverlast van auto's en fietsen, ook niet in de omliggende woonbuurten (90%). Aandacht wordt gevraagd om in de gebiedsvisie ook op te nemen dat ook fietsen uit het zicht geparkeerd moeten kunnen worden. Verder vinden de bewoners dat economische activiteiten niet mogen leiden tot een verhoging van de verkeersdruk op de Langegracht (79%).

Tot slot

De bewoners geven aan dat zij het belangrijk vinden dat in de gebiedsvisie expliciet rekening wordt gehouden met de potentiële impact van geplande ontwikkelingen op het leefklimaat in de omliggende woonbuurten – Noordvest-Molenbuurt, Maredorp, Noorderkwartier-Eest, Nieuw Leiden en Groenord-Zuid (87%). Zoals één van hen opmerkte: de voorwaarde voor herontwikkeling van het gebied moet zijn dat het leefklimaat in de omliggende buurten er niet op achteruit mag gaan. Een andere respondent voegde daaraan toe: dit is de plicht van de gemeente!

Deel 2: Methodiek en details analyse van de online consultatie

1. Methodiek

Open normen voor een gebiedsvisie

Open normen worden gedefinieerd als basisvoorwaarden waaraan een gebiedsvisie moet voldoen en die op verschillende manieren kan worden ingevuld. Als voorbeeld: 'in de wijk zullen toekomstige bewoners hun auto's in (half)ondergronds garages onder hun woningen parkeren' kan beter worden geformuleerd als een open norm zoals 'in de wijk parkeren bewoners hun auto's uit het zicht'. Immers, dat is gewenste doel dat op verschillende manieren kan worden gerealiseerd, zoals met (half)ondergrondse garages, attractieve parkeervergunningen voor de Lammermarktgarage en mobiliteitsprogramma's die ertoe zal leiden dat bewoners hun auto van de hand doen. De basisvoorwaarde wordt op deze wijze omschreven als een (positief) doel in plaats van een (limitatieve) maatregel om dat doel te bereiken.

Bronnen waaruit geput is

Voor het opstellen van het raamwerk van *open normen* voor een gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving* heeft het Nieuw Leids Bolwerk geput uit de bronnen die de Gemeente ook zal gebruiken voor het opstellen van haar gebiedsvisie. Dit zijn

1. *Bestuursakkoord* van het huidige College van B&W, mei 2018
2. *Leiden 2040*, kaders voor de ontwikkeling van de stad Leiden in 2040
3. *Houd maat!* Verslag van huiskamergesprekken (Wijkvereniging Noordvest-Molenbuurt), oktober 2018
4. *Internet-enquête Toekomst Energiepark, eindverslag* (uitgezet door de Gemeente), januari 2019
5. *Wel reuring – geen rumoer!* Verslag 1st gemeentelijke participatiebijeenkomst op 30 januari 2019.

De uitkomsten van de 2de gemeentelijke participatiebijeenkomst op 26 maart 2019 konden niet voor het opstellen van een raamwerk van *open normen* worden gebruikt omdat het verslag van de discussies die op die avond werden gevoerd nog niet is gepubliceerd.

Energiepark en omgeving: gebiedsbepaling

Energiepark en omgeving (groen omlijnd) waarvoor de Gemeente een gebiedsvisie ontwikkelt wordt begrensd door de Maresingel (in het noorden) en de Langegracht (in het zuiden) en de Zamenhofstraat/Reineveststeeg (in het westen) en het Stadsbouwhuis (inclusief) (in het oosten). Dit gebied zal verder *de wijk* genoemd worden.

Het *Energiepark en omgeving* kan echter niet in isolatie gezien worden. Aan noordzijde van het gebied liggen de dichtbevolkte woonbuurten Groennoord-Zuid, Nieuw Leyden en Noorderkwartier-West; en, aan de zuidzijde zijn Noordvest en het noordelijk deel van Mareldorp gesitueerd. Bij het opstellen van een gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving* zal daarom nadrukkelijk rekening gehouden moeten worden met de impact van voorgestelde ontwikkelingen op het leefklimaat in deze *omliggende woonbuurten* (oranje omlijnd).

Opstellen van een raamwerk van open normen

De leden van het burgerinitiatief Nieuw Leids Bolwerk hebben op basis van een analyse van de bovengenoemde bronnen 24 *open normen* waaraan een gebiedsvisie voor het *Energiepark en omgeving* minimaal zal moeten voldoen. Deze *open normen* zijn daarna gerangschikt onder de zes thema's die de Gemeente Leiden heeft gebruikt om de discussies tijdens het participatietraject te structureren. Deze thema's zijn: (1) groen en duurzaamheid, (2) leefbaarheid en sociale veiligheid, (3) gezondheid, (4) wonen, (5) cultuur, horeca en economie en (6) bereikbaarheid en parkeren.

Tijdens het opstellen van de *open normen* bleken vier basisvoorwaarden zulke belangrijke uitgangspunten te zijn dat deze als vaste kaders voor de gebiedsvisie zijn geformuleerd. Deze vaste kaders zijn:

1. Het deel van de wijk ten noorden van de doorgetrokken historische lijn van 3de Binnenvestgracht behoudt de huidige bestemming 'groen', het gebied ten zuiden de bestemming 'wonen, werken, en leren'.
2. Het centrale opvangcentrum voor daklozen 'De Binnenvest' blijft gevestigd in de Nieuw Energie.
3. Het Energiepark krijgt geen bestemming van een evenementenlocatie.
4. Met de potentiële impact van geplande ontwikkelingen op het leefklimaat in de omringende woonbuurten wordt expliciet rekening gehouden.

Validatie van de vaste kaders en open normen

Het Nieuw Leids Bolwerk heeft de opgestelde *vaste kaders* en *open normen* voorgelegd aan bewoners die rond het *Energiepark en omgeving* wonen met als doel om te controleren deze gedragen worden. Deze validatie werd als volgt georganiseerd:

1. Met behulp van het programma SurveyMonkey is een online consultatieformulier opgesteld waarop bewoners voor elk van de *vaste kaders* en *open normen* hun oordeel konden aangegeven: heel erg belangrijk, belangrijk, belangrijk/onbelangrijk, onbelangrijk, volstrekt onbelangrijk. Tevens werd de bewoners gevraagd om bij elke open norm suggesties en opmerkingen te plaatsen of hun beoordeling toe te lichten.
2. Het online consultatieformulier is toegezonden naar 335 bewoners die zich hebben geabonneerd op de nieuwsbrief van het Nieuw Leids Bolwerk. De bewoners kregen 10 dagen te tijd om te reageren. Later is deze response periode met nog eens 10 dagen verlengd.

3. Een eenvoudige statistische analyse van de responses is uitgevoerd met behulp van de hulpmiddelen die het programma SurveyMonkey daartoe aanbiedt.

Response op de online consultatie

In totaal hebben 70 bewoners (21%) het online consultatieformulier ingevuld en teruggestuurd. Een van de responses kwam binnen nadat de statistische analyse was uitgevoerd en is buiten beschouwing gelaten. De respondenten spendeerden gemiddeld 15,45 minuten aan het invullen van het consultatieformulier.

Herkomst van de respondenten		
Noordvest-Molenbuurt	14	20%
Maredorp	12	17%
Groenord-Zuid	1	1%
Nieuw Leyden	13	19%
Noorderkwartier-West	3	4%
Maredijkbuurt	7	10%
Leiden binnenstad	7	10%
Onbekend	12	17%
Totaal	69	1

Van de respondenten woont 65% in de omliggende woonbuurten Noordvest-Molenbuurt, Maredorp, Groenord-Zuid, Nieuw Leyden en Noorderkwartier-West. Zeven respondenten (10%) wonen in Maredijkbuurt, nog eens zeven (10%) elders in de binnenstad. Twaalf respondenten hebben niet aangegeven waar ze wonen.

Nast de deelnemers aan de online consultatie heeft de werkgroep Energiepark van de buurtvereniging Noorderkwartier-West het consultatieformulier in één van hun bijeenkomsten besproken. De werkgroep heeft laten weten alle vaste kaders en open normen heel erg belangrijk of belangrijk te vinden.

2 Vaste kaders voor de gebiedsvisie

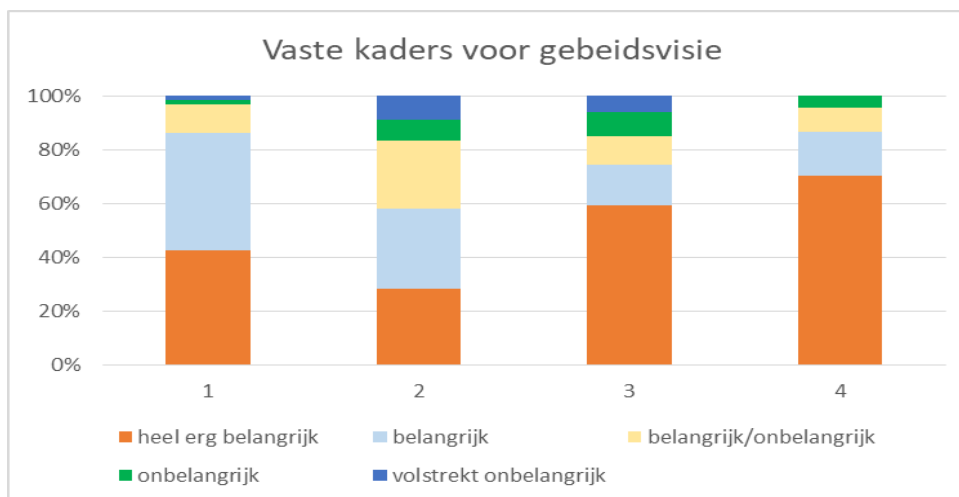
Het Nieuw Leids Bolwerk heeft vier vaste kaders voor de gebiedsvisie geformuleerd. De deelnemers aan de online consultatie hebben deze vaste kaders als volgt beoordeeld.

Vast kader 1 (kolom 1): Het deel van de wijk ten noorden van de doorgetrokken historische lijn van de 3de Binnenvestgracht behoudt huidige bestemming 'groen/park'; het gebied ten zuiden van deze lijn krijgt bestemming 'wonen, werken, leren'.

Van de respondenten heeft 86% aangegeven het heel erg belangrijk of belangrijk te vinden dat het gebied ten noorden van de historische lijn van de 3de Binnenvestgracht de huidige groenbestemming behoudt: 'Er is behoefte aan één goed stadspark' en 'één groen stadspark op deze locatie is mijn wens'.

Vast kader 2 (kolom 2): Het centrale opvangcentrum voor daklozen 'De Binnenvest' blijft gevestigd in het gebouw van de Nieuwe Energie

Over het belang dat De Binnenvest aan het Energiepark gevestigd blijft zijn de meningen verdeeld. Weliswaar vindt 58% van de respondenten dit heel erg belangrijk of belangrijk, maar 42% vindt dit niet belangrijk. Eén respondent pleit er voor 'om niet met iets kwetsbaars te gaan experimenteren als dat goed werkt'; anderen vinden 'het belangrijk dat het opvangcentrum blijft en verder in de omgeving wordt geïntegreerd', en 'er is solidariteit met deze opvang binnen het gebied'. Anderen vinden 'de huidige locatie met de ingang tegenover het politiebureau erg belangrijk in verband met de handhaving van het heersende alcohol verbod en de sociale veiligheid van de in de omliggende buurten' en adviseren om 'de daklozen een rol te geven om iets te doen in het gebied'. Maar er is ook opgemerkt dat 'De Binnenvest de gehele ontwikkeling van het gebied belemmert'. Iemand anders ondervindt 'veel overlast' en 'ziet het opvangcentrum liever ergens anders gevestigd'. In het algemeen: 'het is vooral belangrijk dat er in Leiden een goede opvangvoorziening is': 'prima als dat in de Nieuwe Energie is, ook prima als dit op een betere plek gebeurt'.

Vast kader 3 (kolom 3): *Het Energiepark krijgt geen bestemming van een evenementenlocatie*
 Van de deelnemers aan deze online consultatie vindt 74% het heel erg belangrijk of belangrijk dat het Energiepark *geen* bestemming van een evenementenlocatie krijgt. 'Er zijn genoeg plekken voor evenementen'. 'Drie kleine evenementen tegelijk in het Huigpark, het Ambachtsplein en het Energiepark maakt één grote evenement: dat is niet gewenst!' En, 'we hebben in dit deel van de stad al de Lammermarkt, dat is voldoende' en 'als het Energiepark eenmaal de bestemming van evenementenlocatie heeft kunnen nieuwe aanvragen niet worden geweigerd waardoor het aantal evenementen flink kan toenemen'. Sommige deelnemers stellen zich genuanceerder op. 'Dit hangt af van wat men over een evenementen verstaat'. 'Alleen kleinschalige activiteiten....maar geen boem boem wekelijks'. En, 'wel allerlei activiteiten en evenementen met een nader te bepalen maximale omvang (publiek, hinder)'.

Vast kader 4 (kolom 4): *Met de potentiële impact van geplande ontwikkelingen op het leefklimaat in de omliggende woonbuurten wordt expliciet rekening gehouden*
 Van de respondenten vindt 87% deze randvoorwaarde heel erg belangrijk of belangrijk. Een opmerking vat de opmerkingen die gemaakt zijn heel goed samen: 'de voorwaarde voor herontwikkeling van het gebied moet zijn dat het leefklimaat in de omliggende buurten er niet op achteruit mag gaan', 'dit is de plicht van de gemeente!'

3 Open normen

Het Nieuw Leids Bolwerk heeft 24 open normen voor de gebiedsvisie geformuleerd. Deze open normen werden gegroepeerd als volgt:

1. Groen en duurzaamheid
2. Leefbaarheid en sociale veiligheid
3. Gezondheid
4. Wonen
5. Cultuur, horeca en economie
6. Bereikbaarheid en parkeren.

De deelnemers aan de online consultatie hebben deze vaste kaders als volgt beoordeeld.

3.1 Groen en duurzaamheid

Onder *Groen en duurzaamheid* werden vier open normen aan de deelnemers van de online consultatie voor gelegd.

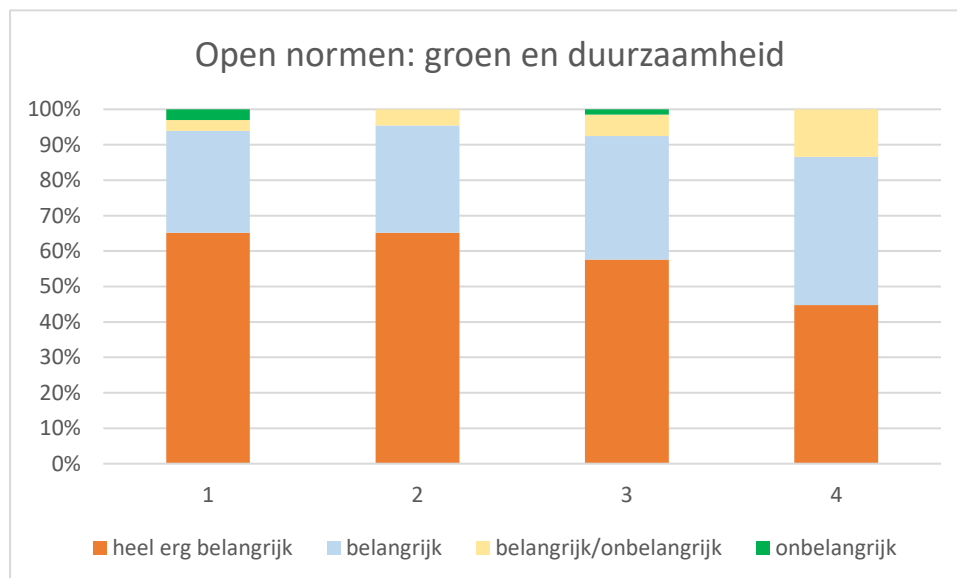
Open norm 1 (kolom 1): *Het Energiepark vormt samen met het Marepark, het Ambachtsplein en het Huigpark één groet stadspark, een 'groene long' en een 'oase van rust' in de noordelijke binnenstad (zoals het Plantsoen in de zuidelijke binnenstad)*

Van de deelnemers aan deze online consultatie heeft 94% aangegeven deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk te vinden. Zoals verschillenden van hen aantekenden: 'Leiden heeft niet veel stadsgroen' en 'fantastisch zo'n park aan deze kant van de stad, dat een tegenwicht vormt tegen de drukte en CO2 uitstoot'.

Open norm 2 (kolom 2): *Het groene karakter van de wijk wordt versterkt, biodiversiteit vergroot en fauna en flora beschermd. Het Beeldkwaliteitsplan voor het Singelpark bepaalt de ontwikkeling van het 'groen' in de wijk*
Ook hier vindt het overgrote deel van de respondenten (85 %) deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. Er wordt opgemerkt dat deze open norm helemaal past in de groenvisie van Leiden en die voor het Singelpark.

Open norm 3 (kolom 3): *De wijk wordt klimaat adaptief en verharding van de ondergrond tot een minimum beperkt om het waterbergend vermogen van het gebied te maximaliseren*

Deze open norm vindt algemene instemming, met 92% van de respondenten die hebben aangegeven deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk te vinden. Opgemerkt wordt dat 'klimaat nu prioriteit moet krijgen, dat spreekt vanaf nu vanzelf'. En, 'klimaatveranderingen maken dit zelfs noodzakelijk'.

Open norm 4 (kolom 4): *De gebiedsontwikkeling vindt klimaat – en energie-neutraal plaats*

Van de deelnemers vindt 87% deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. 'Het Energiepark eo moet een schoolvoorbeeld worden voor energie- neutrale gebiedsontwikkeling in de toekomst'. Maar de respondenten blijven wel realistisch: 'fijn als het kan, maar niet voor elke prijs', en 'je kunt ernaar streven maar helemaal haalbaar zal het niet zijn'.

Algemene opmerkingen gemaakt ten aan zien groen en duurzaamheid

Van de algemene opmerkingen ten aanzien van het thema *groen en duurzaamheid* worden de volgende hier vermeld: 'strikte normen t.a.v. honden uitlaatgebied' (3x), 'inrichting met inheemse flora' (2x), 'ook bij/tussen de bebouwing in dit gebied moet groen komen', 'houd rekening bij het ontwerpen van de groen onderdelen met de onderhoudsgevoeligheid en de kosten die daarmee samengaan'.

3.2 Leefbaarheid en sociale zekerheid

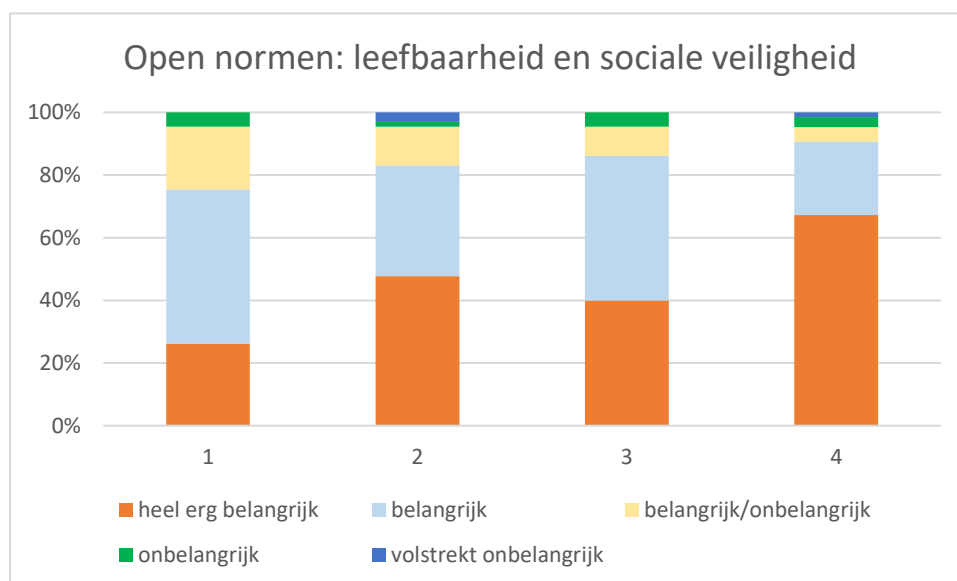
Onder *Leefbaarheid en sociale zekerheid* werden vier open normen aan de deelnemers van de online consultatie voor gelegd.

Open norm 5 (kolom 1): *Wij streven naar een wijk waar bewoners elkaar kennen en steunen*

Van de respondenten vonden 26% deze open norm heel erg belangrijk, 49% belangrijk en 20% belangrijk/onbelangrijk. Een respondent tekende aan 'Met de vervreemding en vereenzaming in onze maatschappij is het creëren van een dergelijke wijk te prijzen', maar anderen waarschuwden 'laten we niet te ambitieus zijn. Het is al mooi als mensen hun burens in een straat kennen', en 'respectvol met elkaar omgaan is voor mij het belangrijkste'. En, 'elkaar kennen en steunen gaat mij te ver. Je moet goede onderlinge verhoudingen hebben, indien nodig helpen, maar je moet ook je eigen gang kunnen gaan. Geen sociale controle'. Of, 'ik ben niet vanuit een dorp naar de stad gekomen om in mijn wijk iedereen te kennen. Alleen functioneel'.

Open norm 6 (kolom 2): *De Binnenvest en de mensen die er worden opgevangen verdienen een prettig thuis in de wijk. Sociale veiligheid in de wijk en de omliggende woonbuurten komt zowel hen als de overige bewoners ten goede*

Van deelnemers aan deze consultatie vindt 83% deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. Toch klinkt onder hen terughoudendheid door. 'Wel van belang dat de wijkbewoners én verblijvers van De Binnenvest de afspraken t.a.v. verblijf in de parken, straten etc. goed kennen en er wordt toegezien op de naleving ervan'; 'concreet stelt de gemeente voor om onze kinderen in het park en rondom de nieuw te bouwen huizen naast de junks, zwervers en alcoholisten te laten spelen' en 'verslaafden zijn uit de aard van hun kwaal erg op zichzelf gericht en egoïstisch. Beetje naïef dus'. Tot slot: 'de opvang zou tijdelijk gevestigd zijn. Het is tijd dat een ander stadsdeel de opvang overneemt als men tot ontwikkeling naar wonen, werken en leren wil overgaan'.

Open norm 7 (kolom 3): *Voorzieningen in het Energiepark en omgeving komen de leefbaarheid in de wijk en de omliggende woonbuurten ten goede (denk aan scholen, buurtwinkels en sociale voorzieningen)*

Ondanks het feit dat 86% van de respondenten deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk vonden tekenden in totaal 14 van hen waarschuwende kanttekeningen aan. 'Buurtwinkels gaan ter ziele in zoverre ze nog bestaan, ik zie geen enkele toekomst voor winkels in het gebied. We hebben de Digros, Action en Bristol al'. 'Er zijn winkels en scholen genoeg in de directe omgeving' en 'alleen voor zover deze voorzieningen er nog niet zijn. Er moet geen overschot komen'. Een respondent schrijft: 'Ja voor voorzieningen die omliggende wijken ten goede komen. Ik denk dan vooral aan leuke terrasjes, een foodhall en een groot hip café met werkplekken en ruimte voor evenementen'.

Open norm 8 (kolom 4): *Economisch activiteiten, inclusief cultuur en horeca, mogen niet leiden tot geluidsniveaus die wettelijke geluidslimieten te boven gaan, zowel in de wijk als in de omliggende woonbuurten*

Ruim 92% van de respondenten vindt deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. Opmerkingen bij deze vraag zijn: 'economisch activiteiten zijn in belangrijkheid ondergeschikt aan de leefbaarheid in de wijk en de

omliggende woonbuurten'. 'Sterker nog, je zou er naar moeten streven dat geluidsniveaus ook niet tot wettelijke geluidslimieten stijgen'. De buurt vindt rust belangrijk, dit moet zo behouden blijven'. En, 'er is dringend behoefte aan een nieuwe geluidslimiet, eentje die specifiek geldt voor buurten waarin een relatief groot percentage woon/werk voorkomt'. En verder, 'er is in de binnenstad al genoeg drukte van verkeer uitgaansleven en terrassen', 'uiteraard willen we kunnen slapen!' en 'extreem belangrijk als de binnenstad een woonfunctie wenst te behouden voor meer dan alleen kamerbewoners'. 'Handhaving belangrijk!'.

Algemene opmerkingen gemaakt ten aanzien leefbaarheid en sociale veiligheid

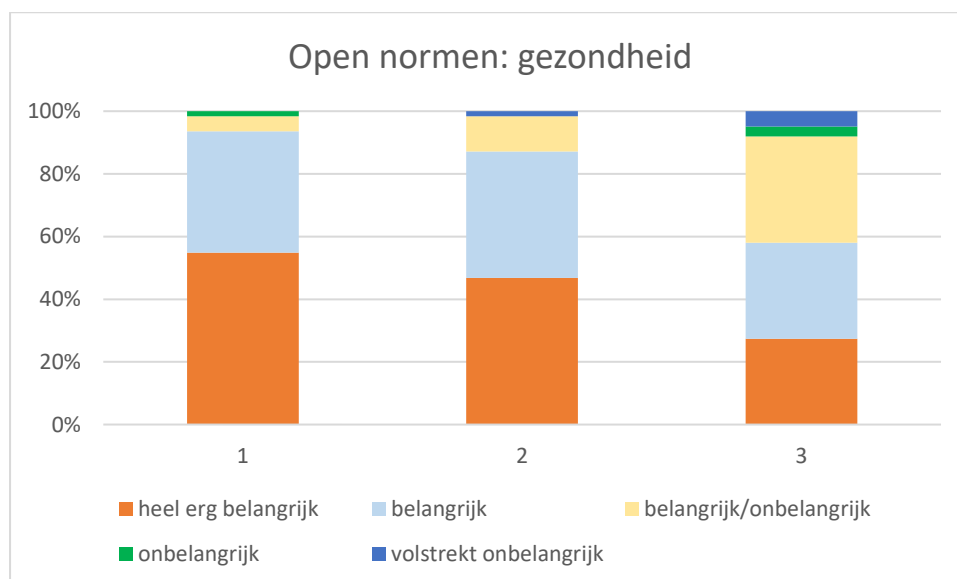
Van de algemene opmerkingen ten aanzien van het thema *leefbaarheid en sociale veiligheid* worden de volgende hier vermeld; 'het creëren van ontmoetingspunten, formeel en informeel, in de wijk', 'kleine intieme culturele ontmoetingen mogelijk maken', 'belangrijk is dat een nieuwe gebiedsvisie géén ruimte biedt voor grote evenementen', 'er moet een nieuw geluidslimiet komen voor woon/werkbuurten', 'strikte handhaving geluidslimiet', en 'gemeente kan juridisch worden aangesproken op de kwaliteit van de handhaving'.

3.3 Gezondheid

Onder *Gezondheid* werden drie open normen aan de deelnemers van de online consultatie voor gelegd.

Open norm 9 (kolom 1): *In de wijk kunnen kinderen (van 0-100 jaar) buiten spelen, zowel in het park als op straat. Volwassenen kunnen er zich ontspannen door te wandelen, te zitten, te tuinieren en te sporten*

Met 93% vinden de respondenten deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. Aangetekend wordt dat het 'noodzakelijk is in deze emotioneel drukke samenleving om dicht bij huis naar buiten te kunnen om te ontspannen en te bewegen' en 'heerlijk! hard nodig in dit deel van de binnenstad'. Maar ook : er wordt gebouwd in een stedelijke omgeving: we moeten niet de illusie hebben hier een dorp in de stad te kunnen realiseren, we moeten wel realistisch blijven'.

Open norm 10 (kolom 2): *De wijk bevordert gezond bewegen: lopen en fietsen wordt aangemoedigd, terwijl het bezit van auto's juist wordt ontmoedigd*

Ruim 87% van deze respondenten vindt deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. 'Voor klimaat en gezondheid cruciaal' en 'potentiële bewoners zonder auto moeten voorrang krijgen'. Toch zal de invulling van deze open norm stuiten op gevoeligheden m.b.t. het autobezit: 'de wijk gaat zich niet inlaten met autobezit en gebruik', 'we moeten ook rekening houden met forenzen die een auto moeten kunnen parkeren' en 'het moet niet zo zijn dat autobezit wordt ontmoedigd door een tekort aan parkeerplaatsen voor bewoners'.

Open norm 11 (kolom 3): *De wijk biedt aanbod voor zorgvoorzieningen voor bewoners en die van omliggende woonbuurten*

Slechts 58% van de respondenten vindt deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk en 34% is het om het even. Er wordt gesteld dat ‘het om een centraal gelegen woongebied met al heel veel bestaande voorzieningen in de directe omgeving gaat’ en er wordt aangedrongen om ‘te inventariseren of er voldoende draagvlak (letterlijk) voor [voorzieningen] bestaat’. Maar ook de roep om een huisartsenpost, zorgvoorzieningen voor dementerende ouderen (‘eentje vind ik wel genoeg’) en een buurtvoorziening waar ‘eten, ontmoeten, workshops en verbinden van jong en oud centraal staat’.

Algemene opmerkingen gemaakt ten aanzien van gezondheid

Van de algemene opmerkingen ten aanzien van het thema *gezondheid* worden de volgende hier vermeld: ‘gezien de centrale ligging clustering van gezondheidsvoorzieningen, zoals bijvoorbeeld in Ommedijk, Leiderdorp’, ‘je zou kunnen bevorderen dat ook in het aanbod van winkels, (ambachtelijke) bedrijven en activiteiten mede met het oog op gezondheid wordt geselecteerd’ en ‘geluidsniveaus moeten voldoen aan eisen rustige woonwijk’.

3.4 Wonen

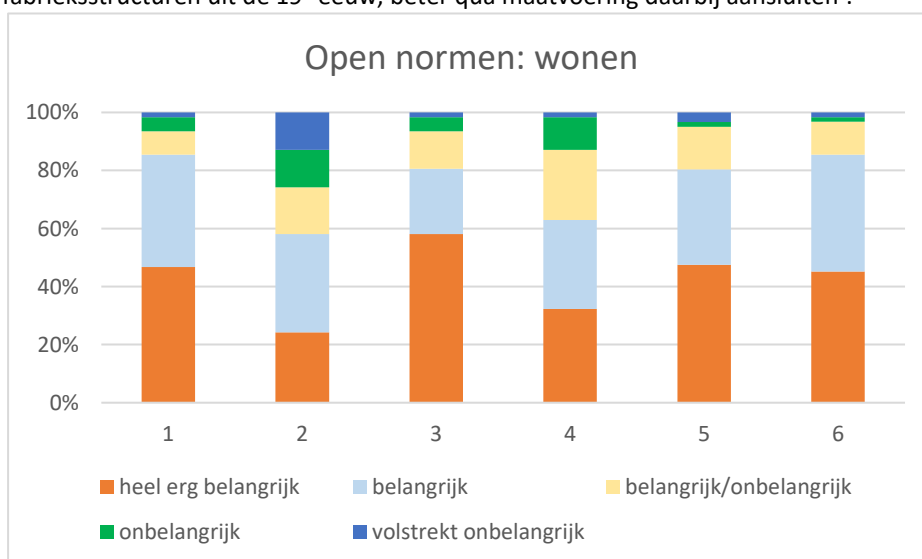
Onder *wonen* werden zes open normen aan de deelnemers van de online consultatie voor gelegd.

Open norm 12 (kolom 1): *Woningen en appartementen worden ontwikkeld in harmonie met de stadsnatuur in het Energiepark, Ambachtsplein en Huigpark*

Van de respondenten onderschrijft 85% deze open norm. ‘Meer groen, niet minder groen door nieuwe woningen’, ‘wie kan hier tegen zijn?’ ‘De energiefabriek is niet echt in harmonie gezien de omvang en vooral de hoogte, maar mag m.i. wel blijven staan. De menselijke maar is voor mij belangrijk’. Maar ook ‘belangrijker vind ik de architectonische kwaliteit en de diversiteit van de demografische samenstelling en de bijbehorende soorten woningen’. ‘Zelfbouw, huur en koop, cascoklus!’

Open norm 13 (kolom 2): *De nieuwe woonbuurt sluit aan op het stedenbouwkundige ontwerp van Nieuw Leyden om een stedenbouwkundige verbinding te leggen tussen de woonbuurten ten noorden van de Maresingel en die in Noordvest en Maredorp*

Hoewel 58% van de deelnemers aan deze consultatie deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk vinden, klinken hier toch ook duidelijke waarschuwendende geluiden door. ‘Ook de Lorentzstorens zijn ontworpen om een verbinding te scheppen – en zijn toch duidelijk vreselijk misplaatst en gegalomaan, dus ik heb geen enkel vertrouwen in zulke ontwerpen’. ‘Minder stenig, meer sociale woningbouw voor ouderen en starters’, ‘liever aansluiten bij bewoning binnen de singels (centrum)’ en ‘in het plangebied domineren de monumentale fabrieksstructuren uit de 19^e eeuw, beter qua maatvoering daarbij aansluiten’.

Open norm 14 (kolom 3): *Het historisch stadsgezicht wordt niet aangetast, bijvoorbeeld door hoogbouw*
Met 83% spreken de respondenten zich uit tegen hoogbouw in het gebied. 'De Leidse pijp moet niet in de schaduw staan van een of andere flat die alleen goed is voor de bankrekening van de projectontwikkelaar'. 'De buurt dreigt nu al een Zwitsers bergdorpje te worden omringt door woontorens – nu is het wel welletjes'. 'Wanneer Leiden in beeld wordt gebracht is het altijd met een historisch stadsgezicht en nooit met blokkendozen. Dat zegt eigenlijk genoeg'. Sommige respondenten vragen zich af wat hoogbouw is: 'Wat is hoogbouw, 4, 5, 6 lagen? Of 10 of meer?', 'Wat is hoog? Maximaal de hoogte van de Energiecentrale?' 'Langegracht hoogte moet kunnen (4 etages)' en '[..] gebouwen met vier, vijf woonlagen passen in het karakter van de [Langegracht]'.

Open norm 15 (kolom 4): *Nieuw bewoners krijgen voldoende inspraak in het ontwerp en bouw van hun grondgebonden woonhuizen en appartementen, bijvoorbeeld op basis van particulier of collectief opdrachtgeverschap*

Deze open norm vindt 63% van de deelnemers heel erg belangrijk of belangrijk, 24% van hen is het om het even. 'De wijk moet in z'n geheel harmonie uitstralen, niet allemaal aparte blokken. Geen eenvormigheid, maar iedereen z'n eigen ontwerp gaat te ver'. 'Zou leuk zijn. Binnen de (financiële kaders) van de verschillende soorten woning is variatie belangrijk.' 'Hoeveel mensen hebben hier behoefte aan. Ik weet wel dat er een grote groep is die er niet eens ooit bij stilgestaan heeft dat je daar invloed op zou kunnen uitoefenen. Vraag: jaagt het de kosten op?'

Open norm 16 (kolom 5): *De nieuw woonbuurt biedt ruimte voor diverse doelgroepen en leef- en woonvormen. Hierbij hebben drie doelgroepen voorrang: Leidse starters, Leidse 55-plussers die willen verhuizen naar een kleinere woning, en Leidenaren die teveel verdienen voor een sociale huurwoning maar onvoldoende financiële armslag hebben om op de huidige woningmarkt een woning te kopen*

Van de respondenten vindt 80% deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk, 15% is het om het even. Een interessante, mogelijk wat controversiële opmerking bij deze open norm is dat 'de vraag zou beter kunnen zijn door aan te geven welke doelgroepen *niet* gewenst zijn. Studenten, allochtonen, expats?' Andere aantekeningen benadrukken: diversiteit zoals variatie in welstands- en beroepsgroepen, koop- en huurwoningen en sociale huurwoningen.

Open norm 17 (kolom 6): *Ruimtelijke concentratie van één doelgroep of woningcategorie wordt vermeden*
Met 85% van de deelnemers die deze open norm heel erg belangrijk en belangrijk vinden heerst ook hier grote eenstemmigheid. Het kleine aantal opmerkingen is hiermee in lijn. Wel waarschuwt één respondent dat deze open norm 'bij de herontwikkeling van bestaande gebouwen' niet altijd tot de mogelijkheden zal behoren.

Algemene opmerkingen gemaakt ten aanzien van wonen

Onder de algemene opmerkingen ten aanzien van het thema *wonen* worden de volgende hier vermeld: 'geen studentenwoningen'(2x), 'absoluut geen hoogbouw', en 'tiny houses voor starters'.

3.5 Cultuur, horeca en economie

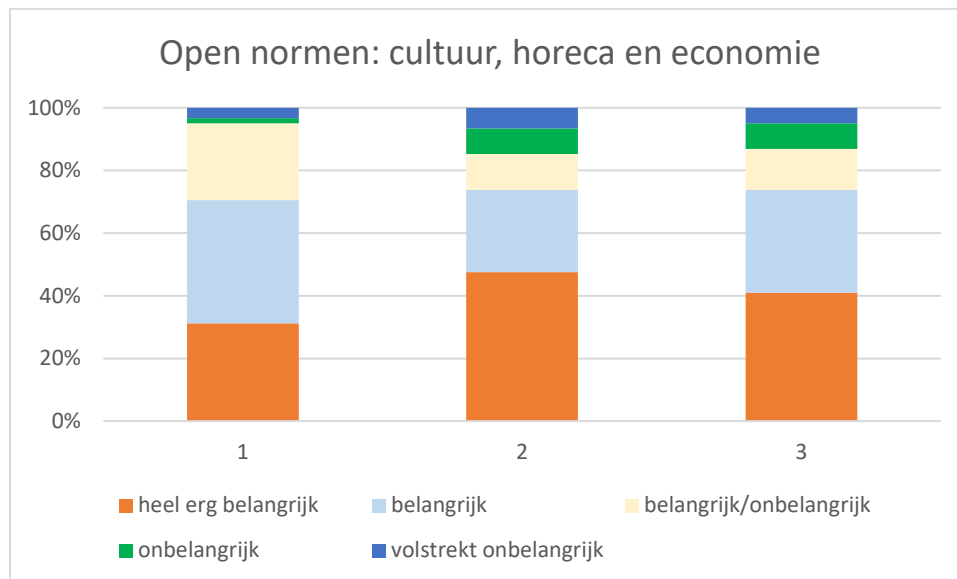
Onder *cultuur, horeca en economie* werden drie open normen aan de deelnemers van de online consultatie voor gelegd.

Open norm 18 (kolom 1): *In de wijk wordt ruimte ingeruimd voor (bijzondere) buurtwinkels en (sociale en zorg-) voorzieningen ten behoeve van de bewoners en die van de omliggende wijken*

Met 70% vindt een ruime meerderheid van de respondenten deze open norm erg belangrijk of belangrijk, maar er wordt uitdrukking gegeven aan dezelfde terughoudendheid en reserves als bij open norm 11. In de kanttekeningen bij deze open norm geven respondenten aan dat 'overlap en concurrentie' voorkomen moet worden, de buurtwinkels en sociale voorzieningen wel 'een realistisch bestaansrecht' moeten hebben. Hoewel 'buurtwinkels de levendigheid in de wijk' kunnen bevorderen, wordt aangedrongen deze te 'concentreren rond de energiefabriek zodat in de woonblokken niet teveel winkelpuien dichtgaan na 18.00 uur'.

Open norm 19 (kolom 2): *Culturele activiteiten en horeca zijn altijd ondergeschikt en ondersteunend aan de woon- en parkfuncties van de wijk*

Van de respondenten onderschrijft 74% deze open norm. Culturele activiteiten dienen 'klein van opzet te zijn', 'echt kleinschalig dus geen evenementen zoals bij de Westergasfabriek in Amsterdam'. 'Horeca is hier niet nodig', 'er is al horeca (en cultuur) in de stad'. Anderen tekenen aan dat 'dat cultuur niet ondergeschikt moet zijn, wel ondersteunend'. 'Er moet wel gewoon geld verdiend kunnen worden, een theehuis of café moet financieel zijn broek kunnen ophouden'. Voor één deelnemer gaat 'deze norm strikt toegepast te ver. Met name wat betreft de culturele activiteiten moet er per definitie vrijheid bestaan. Wel moet steeds stil gestaan worden bij mogelijke effecten op de omgeving'. 'Dichtersfestival, klassiek parkconcert (onversterkt), kinderspelen moeten makkelijk kunnen'.

Open norm 20 (kolom 3): *Economisch baten uit culturele, horeca en andere activiteiten komen ten goede aan Leiden en vloeien niet weg naar elders*

Ruim 74% van de deelnemers aan deze consultatie vinden deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. Toch heeft deze open norm een groot aantal kanttekeningen opgeleverd. 'Perfect', 'een strevenswaardig doel'. 'Prioriteit zou kunnen, uitsluiten is ongewenst'. 'Alsof je dit zou kunnen regelen....wel realistisch blijven s.v.p.' en 'lijkt me onhaalbaar en te beperkend'. 'Kies hier liever voor uitsluiting van grote ondernemers (ketens). Heel goede kleinere ondernemers uit andere gemeenten moeten welkom zijn'.

Algemene opmerkingen gemaakt ten aanzien van cultuur, horeca en economie

Van de algemene opmerkingen ten aanzien van het thema *cultuur, horeca en economie* worden de volgende hier vermeld: 'geen evenementenbestemming' (2x), "geen Westergasfabriek a.u.b.", 'geen horeca op het dak van de Uniper centrale'. En verder, 'parkfunctie en kunstfunctie combineren', 'kleinschalige evenementen toestaan' en 'kader stellen wat is een kleinschalige activiteit'.

3.6 Bereikbaarheid en parkeren

Onder *bereikbaarheid en parkeren* werden vier open normen aan de deelnemers van de online consultatie voor gelegd.

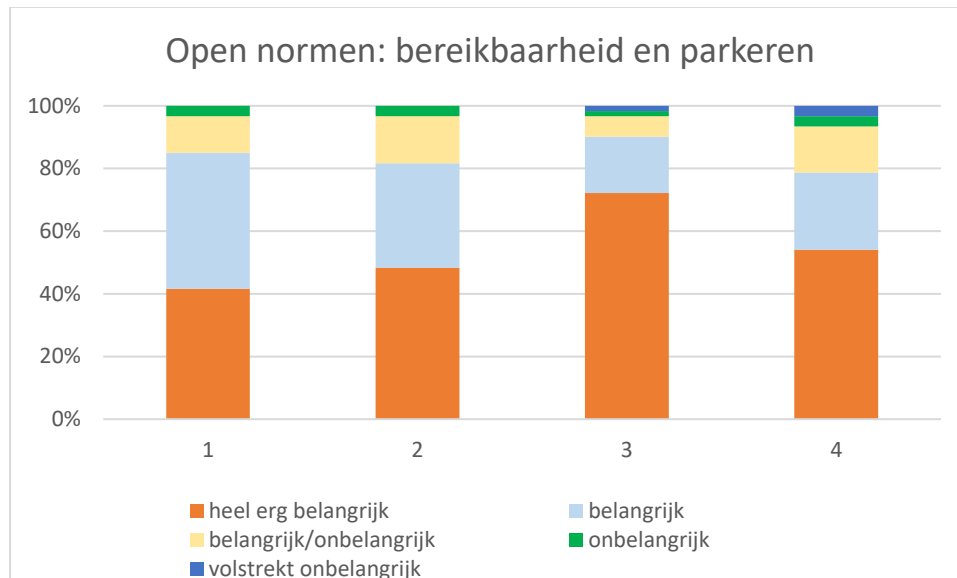
Open norm 21 (kolom 1): *De wijk en elk afzonderlijk te realiseren project daarbinnen kennen een innovatief mobiliteitsprogramma, waarbij autogebruik en/of bezit wordt gereduceerd*

Deze open norm wordt door 84% van de deelnemers onderschreven (heel erg belangrijk en belangrijk). 'We weten dat we moeten omschakelen, dus doen!', maar 'streven is goed, maar alles kent zijn tijd en tempo'. 'Aangezien het gebied in fasen zal worden ontwikkeld, de mogelijkheden van aanpassing op veranderende mobiliteitsvormen open houden. Flexibiliteit met het oog op verwachte afname van het (particuliere)

autobezit'. En, 'let op dat mobiliteitsprogramma's voor de nieuwe wijk niet leiden tot parkeeroverlast in de omliggende wijken'.

Open norm 22 (kolom 2): *Auto's in de wijk worden uit het zicht geparkeerd*

Ruim 81% van de respondenten vindt deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. 'Een belangrijk streven' maar wel 'zolang het maar wel in de wijk zelf wordt opgelost en de parkeerdruk in de omliggende buurten niet vergroot wordt'. Eén suggestie luidt 'beter nog: geen auto's' en een andere 'geen/zo min mogelijk parkeerplekken voor bezoekers'. De fonkelnieuwe Lammermarkt garage en de wat oudere Dirk garage worden als mogelijke oplossingen genoemd om aan deze open norm te kunnen voldoen.

Open norm 23 (kolom 3): *Economische activiteiten in de wijk, inclusief cultuur en horeca, mogen niet leiden tot parkeeroverlast van auto's en fietsen, in de wijk zelf en in de omliggende woonbuurten*

Ruim 90% van de deelnemers aan deze consultatie vindt deze open norm heel erg belangrijk of belangrijk. 'Duidelijk' en 'er bestaan nu al parkeerproblemen in Nieuw Leyden'. Men tekent verschillende keren aan dat er 'nagedacht moet worden over een manier om fietsen ook uit het zicht te parkeren'. Maar ook 'dit is geen gemakkelijke opgave. Als levendigheid de ambitie is, moet er worden gerekend met een toeloop van belangstellenden. Dat brengt onvermijdelijk extra verkeer met zich mee'.

Open norm 24 (kolom 4): *Economische activiteiten in de wijk, inclusief cultuur en horeca, mogen niet leiden tot een verhoging van de verkeersdruk op de Langegracht en in de omliggende woonbuurten*

Ook deze open norm geniet ruime steun onder de respondenten, 79% van hen vindt dit heel erg belangrijk of belangrijk. Maar ook een waarschuwing, 'valt helaas nooit te vermijden. In ieder geval niet op de Langegracht. Dat is een van de verkeersaders van Leiden. Elke activiteit moet op de een of ander manier worden bevoorrad'.

Algemene opmerkingen gemaakt ten aanzien bereikbaarheid en parkeren

Van de algemene opmerkingen ten aanzien van het thema *bereikbaarheid en parkeren* worden de volgende hier vermeld: 'wel parkeermogelijkheden voor invaliden', 'voorzieningen voor bakfietsen en rollators', 'deelauto's' en 'oplaadpunten voor auto's en elektrische fietsen'.